

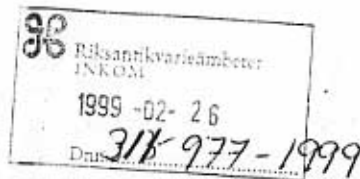
Landskap: Småland
Län: Kalmar
Kommun: Hultsfred, Vimmerby och
Västervik
Objekt: Smalspårsjärnvägen Totebo-
Hultsfred med tillhörande byggnader och
anläggningar

FörvaltningsAB Smålandsbanan(FAS)
att: Qvarnströms advokatbyrå
Storgatan 36
593 33 VÄSTERVIK

Fastigheter: enl bilaga
Smålandska smalspåret AB(SMAB)
att: Peter Callvik
Box 137
577 23 HULTSFRED

Byggnadsminnesförklaring

Beslut

Länsstyrelsen förklarar med stöd av 3 kap 1 § kulturminneslagen Smalspårsjärnvägen på sträckan Totebo-Hultsfred med tillhörande byggnader och anläggningar för byggnadsminne.

Länsstyrelsen meddelar enligt 2 § samma lag följande skyddsföreskrifter:

1. Smalspåret sträckning och banans läge får ej byggas om eller på annat sätt förändras.
2. Konstbyggnader och anläggningar, som broar, brofasten och andra stensättningsarbeten, trädgårdsanläggningar, murar och cementgjutna detaljer, perronger, stickspår, ställverk etc får inte rivras eller byggas om. De ska underhållas så att de inte förfaller eller det kulturhistoriska värdet minskar.
3. Hultsfreds banvaktstuga och godsmagasinet i Vena får inte rivras, flyttas eller till sitt yttre byggas om eller på annat sätt förändras. Rumsindelning, fast inredning som sittbänkar, biljettexpedition, vägghälsor etc får inte förändras så att det kulturhistoriska värdet minskar. Vård och underhållsåtgärder ska utföras på ett sätt som är anpassat efter de material och tekniker som traditionellt använts.
4. Det område som utgör byggnadsminnesområde och som framgår av bilagorna 1a och b får inte ytterligare bebyggas och ska hållas i ett sådant skick att smalspåret med sina anläggningar till utseende och karaktär inte förvanskas.

Länsstyrelsen lämnar råd och anvisningar i fråga om underhåll av byggnader, anläggningar och det kringliggande området.

Om det finns särskilda skäl får länsstyrelsen enligt 3 kap 14 § kulturminneslagen lämna tillstånd till att ett byggnadsminne ändras i strid mot skyddsföreskrifterna. Länsstyrelsen får ställa de villkor för tillståndet som är skäligen med hänsyn till de förhållanden som föranleder

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	E-post
391 86 Kalmar	Malmbrogatan 6	Växel 0480-820 00	0480-822 75	lansstyrelsen@h.lst.se

1999-03-31
An. Ragna till BH-res ö Ur/mey

ändringen. Villkoren får avse hur ändringen skall utföras samt den dokumentation som behövs.

Redogörelse för ärendet

Förslag om byggnadsminnesförklaring av delsträckan Totebo-Hultsfred väcktes 1997 av FörvaltningsAB Smålandsbanan (FAS) genom advokat Ingmar Qvarnström, Västervik. Delen Verkeback- Totebo (28 km) ägs av FAS och förklarades som byggnadsminne genom Länsstyrelsens beslut 1996-06-24. Delen Verkeback-Västervik (12 km) ägs av staten och ärendet handläggs i den delen av Riksantikvarieämbetet (RAÄ). Gällande arbetsplan för E22 förbi Rössle-Hermanstorp innebär att Statens Vägverk genom brobygge vid Rössle ska medge järnvägstrafik på smalspår från Verkeback fram till Västervik.

Länsstyrelsen har underrättat FAS och SMAB om avsikten att byggnadsminnesförklara sträckan Totebo-Hultsfred samt de förslag till skyddsföreskrifter som skall gälla. Båda parter har i yttranden tillstyrkt beslutet och de föreslagna föreskrifterna och har inte heller anmält ersättningsanspråk på grund av ev. försvårad pågående användning. Ärendet har också remitterats till Hultsfreds, Vimmerby och Västerviks kommuner. Inga erinringar har inkommit under remisstiden.

Wistrands advokatbyrå, Stockholm har som ombud för Knut Hammarskjöld och Kelvin International Inc i en skrivelse daterad 1999-02-10 motsatt sig en byggnadsminnesförklaring. Länsstyrelsen anser att varken Knut Hammarskjöld eller Kelvin International Inc är sakägare i ärendet. Beslutet påverkas därför inte av deras skrivelse.

Historik

Smalspårsjärnvägen Växjö-Västervik påbörjades år 1877 och blev en av många smalspårsjärnvägar som genomkorsade östra Götaland omkring 1900. Sträckan Hultsfred-Västervik är banans äldsta del. Den är 71 km lång och öppnades för trafik 1879.

Ca 20% av det svenska järnvägsnätet med allmän trafik byggdes med annan, smalare spårvidd än normalspåret. Spårvidden 891 mm, som är detta smalspårsvidd, var den vanligaste. Järnvägen Västervik-Hultsfred-Växjö i sin helhet är unik på så sätt, att banan kom att överleva övriga smalspårsbanor med nästan 15 år betr. person- och godstrafik. Eftersom järnvägen togs över av staten som en helhet av det dåvarande Växjö-Hultsfred-Västervik Järnvägsaktiebolag (VHVJ) har banan i huvudsak bevarats oförändrad sedan Statens Järnvägar (SJ) upphörde med driften.

Banan byggdes med handkraft och hantverksmässiga metoder. Terrängen i regionen är starkt kuperad och går genom trånga bergsskärningar, på smala bankar över dalsänkor och vattendrag och med många kurvor i sin linje. Därmed gav järnvägsbygget utrymme för teknisk och hantverksmässig skicklighet vid uppförandet av stödmurar, broar och andra stensättnings- och anläggningsarbeten. Banan går genom ett ovanligt vackert och ursprungligt småländskt kulturlandskap.

På den aktuella sträckan är bangårdar, stallverk, vägskyddsanläggningar och väntkurer i huvudsak intakta. Däremot har vissa stationsbyggnader och banvaktstugor övergått till enskild ägo. Kvar finns magasinsbyggnaden i Vena och banvaktstugan i Hultsfred. Stationshuset i Hultsfred är i statlig ägo. Befintliga byggnader längs sträckan ger fortfarande ett gediget och ursprungligt intryck. Vid ändhållplatsen i Västervik är en del av stationsmiljön skyd-

---

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	E-post
391 86 Kalmar	Malmbrogatan 6	Växel 0480-820 00	0480-822 75	lansstyrelsen@h.lst.se

dad som statligt byggnadsminne. Där finns ett av landets äldsta och största ånglokstall för smalspårsjärnväg kvar. År 1964 byggdes linjen Västervik-Åtvidaberg om till normalspår. Ett s.k. treskenspår lades då mellan Västervik och Jenny. Detta är också det enda återstående i landet.

Genom ideellt arbetet, statligt byggnadsvårdsstöd och sysselsättningsstöd har kontinuerligt arbetet lagts ned på att sätta järnvägen, fordonsparken och trafiken i stand. Verksamhet och aktiviteter har, trots det hinder vägbanken på E22-sträckningen vid Rössle utgör, hela tiden genomförts.

Tjustbygdens Järnvägsförening(TJF) och trafikbolaget SMAB disponerar flera järnvägsfordon och kan därmed bedriva turisttrafik på järnvägen och i drift visa en museal fordonspark från en lång tidsperiod och från andra närliggande banor. Även om fordon och föremål, s.k. lösöre f.n. inte kan skyddas av Kulturminneslagen så finns möjligheter att åstadkomma ett levande kulturminne och ett tillskott till länets och landets kulturturism. Utländska järnvägsexperter har länge betraktat linjen Västervik-Hultsfred-Växjö som en exotisk järnväg och en sista rest av ett tidigare utbrett smalspårnät.

Motivering

Järnvägen med sina många konstbyggnader och stödbankar utgör ett ovanligt värdefullt och representativt exempel på tidig järnvägsbyggnadskonst och hantverksskicklighet.

Järnvägen är ett unikt och välbevarat exempel på en i sin helhet bevarad svensk smalspårsjärnväg av provinskaraktär. Den har sitt särskilda trafikhistoriska värde som en del i det tidigare enskilda järnvägsbolaget Norsholm-Västervik-Hultsfreds Järnvägar (NVHJ), ett av landets största järnvägsbolag för smalspårsbanor och med säte i Västervik.

Konstruktioner och material använda vid banans uppbyggnad är av stort teknikhistoriskt värde.

Stationsmiljöerna med sina mönsterbyggnader och sin enhetliga för Östsmåland karaktäristiska arkitektur har ett arkitekturhistoriskt värde.

Banans koppling och nära anknytning till Ankarsrums bruk tillför ett samhällshistoriskt, socialt och personhistoriskt värde. Möjligheten att knyta samman hela sträckan genom tidigare beslut och det utvidgade statliga byggnadsminnet Verkeback-Västervik med hela sträckans linje genom det omväxlande och värdefulla kulturlandskapet ger starka upplevelsevärden.

Med anledning av vad som framkommit i ärendet anser Länsstyrelsen att smalspåret på sträckan Totebo-Hultsfred med tillhörande byggnader, konstbyggnader, väntkurer, broar, bananläggningar, perronger och stensättningar på de fastigheter som anges i bilaga 1 och 2 är synnerligen märkligt och förklarar detta som byggnadsminne enligt lagen (1988:950)om Kulturminnen mm kap.3 §1.

Övrigt

Enligt 3 kap 21 § kulturminneslagen gäller detta beslut omedelbart även om det överklagas.

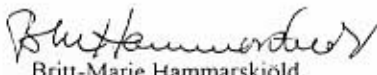
Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	E-post
391 86 Kalmar	Malmbrogatan 6	Växel 0480-820 00	0480-822 75	lansstyrelsen@h.lst.se

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas hos Länsrätten i Kalmar län, bilaga.

Anita Bråkenhielm

Britt-Marie Hammarskiöld

Bilagor

- 1a. Kartutdrag över berörda fastigheter
- 1b. Översiktskarta
2. Hur man överklagar

Kopia

Kulturmiljöenheten + bil 1 (bm-reg)
Riksantikvarieämbetet delgivn.kv. + bilagor
Kalmar läns museum + bil 1
Inskrivningsmyndigheten vid Västerviks tingsrätt,
Hultsfreds kommun, byggnadsnämnden + bil 1
Vimmerby kommun, kulturnämnden + bil 1
Västerviks kommun, byggnadsnämnden + bil 1
Lantmäteriet, bil 1

Lagakraftsbevis till:

Inskrivningsmyndigheten
Riksantikvarieämbetet
Byggnadsnämnden
Lantmäteriet

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	E-post
391 86 Kalmar	Malmbrogatan 6	Växel 0480-820 00	0480-822 75	lansstyrelsen@h.lst.se